

EBA/GL/2023/03

31. maaliskuuta 2023

Ohjeet,

joilla muutetaan direktiivin (EU) 2015/849 17 artiklan ja 18 artiklan 4 kohdan nojalla asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta sekä tekijöistä, joita luotto- ja finanssilaitosten olisi tarkasteltava arvioidessaan yksittäisiin liikesuhteisiin ja yksittäisiin liiketoimiin liittyvää rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskiä, annettuja ohjeita EBA/2021/02 (jäljempänä 'rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskitekijöitä koskevat ohjeet')

1. Noudattamista ja ilmoittamista koskevat velvoitteet

Ohjeiden asema

1. Tämä asiakirja sisältää ohjeita, jotka on annettu asetuksen (EU) N:o 1093/2010 16 artiklan nojalla¹. Asetuksen (EU) N:o 1093/2010 16 artiklan 3 kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten ja luotto- ja finanssilaitosten on kaikin tavoin pyrittävä noudattamaan ohjeita.
2. Ohjeissa esitetään Euroopan pankkiviranomaisen (EPV) näkemys Euroopan finanssivalvojen järjestelmässä toteutettavista asianmukaisista valvontakäytännöistä tai siitä, miten unionin lainsäädäntöä tulisi soveltaa tietyllä alalla. Asetuksen (EU) N:o 1093/2010 4 artiklan 2 kohdassa määriteltyjen toimivaltaisten viranomaisten, joihin näitä ohjeita sovelletaan, on noudatettava ohjeita sisällyttämällä ne tarpeen mukaan valvontakäytäntöihinsä (esim. muuttamalla oikeudellisia lähtökohtiaan tai valvontamenettelyjään). Tämä koskee myös ohjeita, jotka on suunnattu ensisijaisesti laitoksille.

Ilmoittamista koskevat vaatimukset

3. Asetuksen (EU) N:o 1093/2010 16 artiklan 3 kohdan nojalla toimivaltaisten viranomaisten on ilmoitettava Euroopan pankkiviranomaiselle viimeistään 03.10.2023, noudattavatko ne tai aikovatko ne noudattaa näitä ohjeita tai syyt niiden noudattamatta jättämiseen. Jos ilmoitusta ei toimiteta tähän määräaikaan mennessä, Euroopan pankkiviranomainen katsoo, etteivät toimivaltaiset viranomaiset noudata ohjeita. Ilmoitukset lähetetään Euroopan pankkiviranomaisen verkkosivustolla olevalla lomakkeella, jonka viitteeksi merkitään ”EBA/GL/2023/03”. Ilmoituksen voi lähettää ainoastaan henkilö, jolla on asianmukaiset valtuudet ilmoittaa ohjeiden noudattamisesta toimivaltaisen viranomaisen puolesta. Myös ohjeiden noudattamisen osalta tehtävistä muutoksista on ilmoitettava Euroopan pankkiviranomaiselle.
4. Ilmoitukset julkaistaan Euroopan pankkiviranomaisen verkkosivustolla 16 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1093/2010, annettu 24 päivänä marraskuuta 2010, Euroopan valvontaviranomaisen (Euroopan pankkiviranomainen) perustamisesta sekä päätöksen N:o 716/2009/EY muuttamisesta ja komission päätöksen 2009/78/EY kumoamisesta (EUVL L 331, 15.12.2010, s. 12).

2. Aihe, soveltamisala ja määritelmät

Määritelmät

5. Muutettuihin ohjeisiin lisätään seuraava määritelmä:

‘Voittoa tavoittelemattomalla järjestöllä’ tarkoitetaan oikeushenkilöä tai järjestelyä tai organisaatiota, joka ensisijaisesti kerää tai maksaa varoja hyväntekeväisyyden, uskonnon, kulttuurin, koulutuksen, sosiaalityön tai solidaarisuuden kaltaisiin tarkoituksiin.

3. Täytäntöönpano

Soveltamispäivämäärä

6. Ohjeiden soveltaminen alkaa 03.11.2023.

4. Ohje asiakkaista, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia järjestöjä

Korvataan ohjeen 2.7 d alakohta seuraavasti:

2.7 d) Jos asiakas on voittoa tavoittelematon järjestö, yritysten tulisi soveltaa liitteessä esitettyjä vaatimuksia.

Lisätään liite seuraavasti:

Liite: Asiakkaat, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia järjestöjä

1. Kun yritykset arvioivat ensimmäistä kertaa riskiprofiilia asiakkaalta tai mahdolliselta asiakkaalta, joka on voittoa tavoittelematon järjestö, niiden tulisi varmistaa, että ne saavat kattavan

käsityksen järjestön hallintotavasta, rahoitustavasta, toiminnasta, toimintapaikasta ja edunsaajista. Kaikki voittoa tavoittelemattomat järjestöt eivät ole samalla tavalla alttiita rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskille, ja yritysten tulisi toteuttaa riskialttiuteen perustuvia toimenpiteitä saadakseen käsityksen seuraavista:

- a) Kenellä on määräysvalta asiakkaassa ja keitä sen tosiasialliset omistajat ja edunsaajat ovat? Tämän osana yritysten tulisi yksilöidä voittoa tavoittelemattoman järjestön edunvalvojat tai vastaavat, sen hallintoelin ja kaikki muut henkilöt, joilla on määräysvaltaa tai vaikutusvaltaa voittoa tavoittelemattomassa järjestössä. Tätä varten yritysten tulisi käyttää voittoa tavoittelemattoman järjestön oikeudellisen aseman, järjestön hallintorakenteen kuvauksen ja/tai laillisten edustajien luettelon kaltaisia tietoja.
- b) Miten voittoa tavoittelemattomaa järjestöä rahoitetaan (yksityiset varat, julkiset varat jne.)? Tätä varten yritysten tulisi käyttää tietoja lahjoittajapohjasta, rahoituslähteistä ja varainhankintamenetelmistä, kuten vuosikertomuksia ja tilinpäätöksiä.
- c) Mitkä ovat asiakkaan toiminnan tavoitteet? Tätä varten yritysten tulisi käyttää asiakkaan tehtävänmäärittelyn, sen ohjelmanuettelon ja ohjelmiin liittyvien talousarvioiden, toimien ja tarjottujen palvelujen kaltaisia tietoja.
- d) Mitkä edunsaajaryhmät hyötyvät asiakkaan toiminnasta (esim. pakolaiset, oikeushenkilöt, jotka saavat apua voittoa tavoittelemattoman järjestön palvelujen kautta, tai vastaavat). Tätä tarkoitusta varten kerätyt asiakirjat voivat olla tehtävänmäärittäjiä tai kampanjoihin liittyviä asiakirjoja.
- e) Mitä liiketoimia voittoa tavoittelematon järjestö todennäköisesti pyytää tavoitteidensa ja toimintaprofiilinsa perusteella (muun muassa maksuja ulkomaille lähetetyille työntekijöille tai palveluntarjoajille, sekä näiden liiketoimien ennakoitu tiheys, koko ja maantieteellinen määränpää)? Tätä varten yritysten tulisi käyttää muun muassa voittoa tavoittelemattoman järjestön organisaatiokaavioiden ja organisaatorakennetta koskevien selitysten kaltaisia tietoja. Lisäksi tulisi käyttää luetteloa lainkäyttöalueista, joilla henkilöstölle maksetaan palkkaa, ja kussakin niistä palkkaa saavien työntekijöiden lukumäärää.
- f) Missä voittoa tavoittelematon järjestö toteuttaa ohjelmiaan ja/tai toimintojaan ja erityisesti harjoittaako järjestö toimintojaan ainoastaan kotimaassa vai muilla lainkäyttöalueilla, joihin liittyy suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä, ja suuririskisissä kolmansissa maissa? Tätä varten yritysten tulisi käyttää tietoja, muun muassa luetteloa kaikista voittoa tavoittelemattoman järjestön toteuttamista ohjelmista, toiminnoista ja palveluista sekä luetteloa maantieteellisistä paikoista, joissa niitä on toteutettu, myös päätoimipaikasta ja toiminta-alueista. Yritysten tulisi 8 ohjeen osalta arvioida myös, liittyykö voittoa tavoittelemattoman järjestön liiketoimiin todennäköisesti maksujen suorittamista kolmannessa maassa sijaitsevan laitoksen kanssa.

Riskitekijät

2. Kun yritykset määrittävät asiakkaisiin, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia järjestöjä, liittyvää riskiä, niiden tulisi ottaa huomioon ainakin seuraavat riskitekijät ja arvioida niitä riskialttiuden perusteella:

Hallintojärjestelmä ja määräysvalta

- a) Onko voittoa tavoittelemattomalla järjestöllä oikeudellinen asema kansallisen lainsäädännön tai jonkin toisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön nojalla? Onko olemassa asiakirjoja, joissa esitetään sen hallintojärjestelmää koskevat yksityiskohtaiset säännöt ja yksilöidään voittoa tavoittelemattoman järjestön edunvalvojat, hallintoelimen jäsenet tai muut henkilöt, joilla on määräysvaltaa voittoa tavoittelemattomassa järjestössä?
- b) Edellyttääkö voittoa tavoittelemattoman järjestön oikeudellinen rakenne, että sen perustamista varten osoitetaan sen rahastonhoitajan tai johtajien hallinnointikyky?
- c) Edellyttääkö voittoa tavoittelemattoman järjestön oikeudellinen rakenne tilinpäätöksen julkistamista vuosittain?

Maine / haitalliset löydökset tiedotusvälineissä

- d) Onko yritysten vaikeaa näyttää toteen voittoa tavoittelemattoman järjestön ja sen johtajien hyvää maine? Onko tähän vaikeuteen hyviä syitä, esimerkiksi se, että voittoa tavoittelematon järjestö on perustettu vasta äskettäin, esimerkiksi 12 viime kuukauden aikana?
- e) Onko voittoa tavoittelematon järjestö yhdistetty asiaankuuluvissa, luotettavissa ja riippumattomissa lähteissä ääriliikkeisiin, ääriliikkeiden propagandaan tai terrorismin hyväksymiseen ja terroritoimiin?
- f) Onko voittoa tavoittelematon järjestö osallistunut väärinkäytöksiin tai rikolliseen toimintaan, muun muassa rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen liittyviin tapauksiin, asiaankuuluvien, luotettavien ja riippumattomien lähteiden mukaan?

Rahoitusmenetelmät

- g) Onko voittoa tavoittelemattoman järjestön rahoitus avointa ja vastuullista vai onko sitä vaikea jäljittää? Dokumentoiko järjestö rahoituslähteensä julkisesti, ja tehdäänkö niille ulkoisia tarkastuksia?
- h) Aiheuttavatko voittoa tavoittelemattoman järjestön rahoitusmenetelmät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä? Käyttääkö se kokonaan tai suurelta osin käteislahjoituksia, kryptovaroja tai joukkorahoitusta? Vai kanavoidaanko voittoa tavoittelemattoman järjestön rahoituslähteet maksujärjestelmän kautta?
- i) Rahoittavatko voittoa tavoittelemattomaa järjestöä osittain tai suurelta osin yksityiset lahjoittajat tai lahjoittajat, jotka ovat peräisin lainkäyttöalueilta, joihin liittyy suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä, tai suuririskisistä kolmansista maista, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntajärjestelmissä on tunnistettu olevan strategisia puutteita?

Toiminta lainkäyttöalueilla, joihin liittyy suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä, ja suuririskisissä kolmansissa maissa

- j) Toimiiko voittoa tavoittelematon järjestö tai toimittaako se apua lainkäyttöalueilla, joihin liittyy suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä (mikä arvioidaan näiden ohjeiden I osastossa esitettyjen riskitekijöiden perusteella), tai suuririskisissä kolmansissa maissa (jotka komissio on yksilöinyt direktiivin (EU) 2015/849 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti) tai konfliktialueilla?
- k) Käyttääkö voittoa tavoittelematon järjestö tällaisissa tilanteissa kolmansia osapuolia tai välittäjiä toimintansa suorittamiseen ja pystyykö se selittämään, miten toiminta suoritetaan? Pystyykö voittoa tavoittelematon järjestö tässä yhteydessä seuraamaan ja valvomaan asianmukaisesti näiden kolmansien osapuolten suorittamaa toimintaa?
- l) Liittyykö liikesuhteeseen voittoa tavoittelemattoman järjestön kanssa todennäköisesti sellaisten liiketoimien suorittamista, joissa vastapuolena toimiva laitos sijaitsee lainkäyttöalueella, johon liittyy suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä, tai suuririskisessä kolmannessa maassa?

3. Yritysten tulisi myös ottaa huomioon ainakin seuraavat tekijät, jotka voivat auttaa vähentämään riskejä:

- a) Voittoa tavoittelemattoman järjestön hallintoelimen ja sen johtajien tehtävät ja vastuualueet dokumentoidaan selkeästi.
- b) Voittoa tavoittelematon järjestö on lain mukaan velvollinen julkistamaan tilinpäätöksensä vuosittain tai antamaan vuosikertomuksen, jossa yksilöidään varojen lähteet, järjestön toiminnan päätarkoitus ja sen ohjelmien edunsaajaryhmät.
- c) Voittoa tavoittelematon järjestö voi osoittaa, että siitä tehdään tai on tehty riippumattomia arviointia tai ulkoisia tarkastuksia.
- d) Voittoa tavoittelemattomalla järjestöllä on hyvä julkinen maine asianmukaisten, luotettavien ja riippumattomien lähteiden perusteella.
- e) Voittoa tavoittelematon järjestö saa rahoitusta hallituksilta, ylikansallisilta tai kansainvälisiltä organisaatioilta, jotka eivät ole yhteydessä suuririskisiin kolmansiiin maihin tai lainkäyttöalueisiin, joilla on suurempia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä, ja sen varojen alkuperä voidaan määrittää selkeästi.
- f) Voittoa tavoittelemattomalla järjestöllä ei ole yhteyksiä suuririskisiin kolmansiiin maihin, tai jos järjestöllä on yhteyksiä, se voi osoittaa ryhtyneensä asianmukaisiin toimiin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskien lieventämiseksi (esimerkiksi nimeämällä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta vastaavaa henkilöstöä tai suunnittelemalla menettelyjä, joiden avulla voidaan yksilöidä voittoa tavoittelemattomien järjestöjen edunsaajaryhmät ja arvioida niihin liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä).

g) Voittoa tavoittelemattoman järjestön toiminta ja edunsaajat eivät altista sitä suuremmille rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskeille.

h) Voittoa tavoittelematon järjestö antaa yksittäisille henkilöille apua ja tukea vain tarjoamalla heille suoraa aineellista apua, kuten tietoteknisiä laitteita tai lääkekinnallisia laitteita.

4. Jos voittoa tavoittelematon järjestö harjoittaa toimintaa lainkäyttöalueilla, joihin sovelletaan EU:n tai YK:n pakotteita, yritysten olisi selvitettävä, sovelletaanko voittoa tavoittelemattomiin järjestöihin humanitaariseen apuun liittyviä säännöksiä ja EU:n ja YK:n talouspakotejärjestelmiä koskevia poikkeuksia, kuten humanitaarisia poikkeuksia tai vapautuksia. Kun yritykset tekevät päätöksen näiden asiakkaiden palvelemisesta, niiden olisi omien varojen jäädyttämistä koskevien velvoitteidensa mukaisesti hankittava todisteet, joista saadaan kohtuullinen varmuus siitä, että voittoa tavoittelematon järjestö harjoittaa toimintaansa kyseisillä lainkäyttöalueilla pakotejärjestelmässä säädettyjen poikkeusten mukaisesti tai että siihen sovelletaan asiaankuuluvan toimivaltaisen viranomaisen myöntämää vapautusta.

5. Alustavaa arviointia varten ja liikesuhteen aloittamisen jälkeen sen koko keston ajan yritysten olisi toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen ymmärtämiseksi, miten voittoa tavoittelematon järjestö hoitaa ja toteuttaa toimintaansa. Yritysten, joilla on todennäköisesti asiakkaita, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia järjestöjä, esimerkiksi siksi, että ne tarjoavat rahansiirto- tai käyttötilipalveluja, olisi harkittava erityisen yhteyspisteen perustamista tätä asiakasryhmää varten, jotta ne saisivat kattavan käsityksen siitä, miten toimialan toiminta alkaa ja miten se toimii.